

Recensies

A.H. Huussen jr., E.H. Kossmann, H. Renner, ed., *Historici van de twintigste eeuw* (Aula no. 54; Utrecht: Het Spectrum, 1981, 404 blz., f35,—, ISBN 90 274 6211 9).

Onder de titel *Historici van de twintigste eeuw* zijn de opstellen die eerder in het tijdschrift *Intermediair* waren verschenen nu in gebundelde vorm het publiek aangeboden. De meeste artikelen zijn deze grotere toegankelijkheid zeker waard, en het is goed dat er nu een Nederlands equivalent beschikbaar is van soortgelijke Duitse en Engelse uitgaven.

Er zijn natuurlijk altijd wel bezwaren in te brengen tegen de keuze van in zo'n bundel opgenomen meer of minder beroemde vakgenoten. In het voorwoord heeft de redactie daarover echter afdoende verantwoording afgelegd. Persoonlijke voorkeur betekent hier dan ook niet kritiek op de keuze, maar slechts dat het gebodene naar meer smaakt.

Men moet daarom het standpunt van de redactie respecteren om een internationaal gezelschap van historici te willen voorstellen. Wat aan bod komt, is tenslotte niet minder dan de gehele rijkdom van de westerse historiografische traditie in deze eeuw, reikend van Meinecke, Beard en Hazard over Namier en Toynbee tot Braudel, Fischer, Duby en Fogel. Verscheidene portretten van biografisch danwei qua werk minder bekende grootheden maken de bundel verder ook in dat opzicht aantrekkelijk. De beslissing van de redactie een naar haar zeggen relatief groot aantal Nederlandstaligen op te nemen, valt eveneens toe te juichen. Het zijn er zeven, iets minder dan één derde van het totaal. Daarnaast zou mijns inziens een portret van de misschien enigszins onderschatte H.A. Enno van Gelder niet hebben misstaan.

De wel in de bundel opgenomen Nederlandstalige historici, waartoe wij ons hier beperken, betreffen de bijdragen van B. Ebels-Hoving over Pirenne, W.E. Krul over Huizinga, P. van Hees over Geyl, A.F. Meilink over Romein, M.E.H.N. Mout over Presser, J.M.G. van der Poel over Slicher van Bath en tenslotte W.P. Blockmans en H. Gaus over Dhondt. Geen van deze historici heeft het aan wetenschappelijke erkenning en waardering ontbroken. Het meest geëerd in dit opzicht is wel Pirenne, zoals de bijdrage over hem stelt; het minst wellicht de als 'buitenbeentje' aangeduide Presser. Tegelijk ondervonden sommigen van hen, met name Huizinga, heftige tegenstand of was zelfs verguizing hun deel, blijkbaar als gevolg van de dwang tot extreme positiebepaling waartoe hun werk aanleiding gaf, uitnodigde of uitlokte.

De bijdragen zijn van verschillend niveau. De betere slagen er in persoon en werk in te passen in de tijdsomstandigheden en te plaatsen tegen de achtergrond van de stand van zaken op het onderzoeksterrein van de historicus in kwestie. Dat geldt dan met name voor de bijdragen over Pirenne, Huizinga, Geyl, Romein en Slicher van Bath. Met betrekking tot Pirenne wordt gewezen op de onnadrukkelijkheid waarmee deze steeds modern wist

RECENSIES

te zijn en voortdurend nieuw onderzoek stimuleerde. Bij Geyl wordt evenzeer aandacht geschonken aan zijn vernieuwing van het vaderlands geschiedbeeld als aan zijn historio-
grafische studies en het 'modeldebat' met Toynbee. Aan de constatering dat Romein in de na-oorlogse jaren zijn geschiedtheoretische opvattingen niet consistent heeft gehand-
haafd, wordt voorzichtig de vraag verbonden of hij wellicht niet te zeer onder de ban van Toynbee was geraakt. Zou het inderdaad niet nuttig kunnen zijn de uitwerking van Ro-
meins preoccupatie met Toynbee's oeuvre op zijn eigen werk nader te onderzoeken?

Het best echter bevat W.E. Kruis bijdrage over Huizinga. Evenwichtig en met veel ge-
voel voor de complexiteit van Huizinga's persoon en werk, stelt hij diens faam en isole-
ment in Nederland overtuigend tegenover zijn Europese betekenis. Met kracht van argu-
ment ook wil Krul Huizinga's zeer persoonlijke benadering van de geschiedenis niet als
wetenschappelijke zwakheid afdoen, maar deze juist als volstrekt legitiem en wetenschap-
pelijk vruchtbaar aanvaarden.

Minder gelukkig zijn de bijdragen over Presser en Dhondt. Of het met reden gebeurt dat
Pressers boeken over *Napoleon*, de *Tachtigjarige Oorlog* en *Amerika* nog steeds worden
herdrukt en gelezen, is de vraag. En *Ondergang* is toch wel meer dan alleen maar een
hoogtepunt in Pressers werk. Over Dhondt wordt volslagen kritiekloos geschreven. In een
betoog dat veel weg heeft van een hagiografie krijgt deze historicus de proporties van een
duizendkunstenaar toegemeten. Als geheel is de bundel echter geslaagd te noemen en hij
wordt hierbij van harte aanbevolen.

J. van der Zande

R. Schefold, J.W. Schoorlen J. Tennekes, ed., *Man, Meaning and History. Essays in Ho-
nour of H.G. Schulte Nordholt* (Verhandelingen van het Koninklijk instituut voor taal-,
land- en volkenkunde LXXXIX; Den Haag: Martinus Nijhoff, 1980, 331 blz., f50,—,
ISBN 90 247 2382 5).

De relatie tussen niet-westerse anthropologen en dito historici is lange tijd een ongemakke-
lijke geweest; de verschillen in vraagstelling en onderzoekstechniek waren doorgaans te
groot, om tot een vruchtbare gedachtenwisseling te kunnen komen. Hierin is sedert een
tiental jaren een opmerkelijke verandering gaande. Terwijl historici aarzelend trachten
hun weg te vinden in de anthropologische jungle, vertonen de anthropologen een sterke
neiging de historische factor te benadrukken en worden zij in toenemende mate zelfs in
het arcanum der historici, de archieven, aangetroffen. Deze ontwikkeling is in anthropolo-
gische kring in hoge mate gestimuleerd door de Amsterdamse hoogleraar H.G. Schulte
Nordholt. Zijn oratie was aan de relatie tussen beide vakken gewijd. In zijn proefschrift
uit 1966 over *Het politieke systeem van de Atoni van Timor* toonde hij oog te hebben voor
de dynamiek van de door hem bestudeerde samenleving. De cultuur van de Atoni's vorm-
de geen stabiele, zichzelf steeds in gelijke vorm reproducerende monoliet, maar moest
worden gezien als 'a composite of structures, realised through different structural princi-
ples and therefore not harmonious in their functioning, and never in a state of equilibri-
um'. Indien dit al waar is voor de tamelijk geïsoleerd gebleven, zichzelf zonder
geschiedenis beschouwende Atoni's op het achterafgelegen Timor, dan gaat dit 'a forteri-
ori' op voor die samenlevingen, die een intensiever confrontatie hebben ondergaan met
zich van buitenaf opdringende invloeden. In de loop van het proces van (competitieve)
inpassing van tal van import-elementen ondergaan zij zelf veranderingen. Er ontstaan